

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai
Mortos g. 14, LT-03219 Vilnius

DĖL VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS IR NUOMONĖS PATEIKIMO

AB „Lietuvos radijo ir televizijos centras“ (toliau - Telecentras) susipažino su RRT svetainėje paskelbta viešajai konsultacijai Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimo ataskaita ir susijusių tarnybos direktoriaus įsakymų projektais.

Telecentras, susipažinęs su RRT direktoriaus įsakymo projektu „Dėl ūkio subjekto Telia Lietuva, AB, turinčio didelę įtaką didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkoje“ (toliau – Įsakymo projektas), šiuo raštu teikia savo nuomonę dėl šio teisės akto projekto.

Telecentras, o taip pat kiti ūkio subjektai (esami Telia teikiamos didmeninės centrinės prieigos (ir susijusių priemonių) gavėjai) jau ilgą laiką kelia Telia galimai nesąžiningų veiksmų didmeninės centrinės prieigos (ir susijusių priemonių) (toliau – didmeninės prieigos paslaugos) suteikimo kitiems ūkio subjektams klausimą. Telia galimai nesąžiningi veiksmai pasireiškia taikomu kainos spaudimu, nesąžiningais ir diskriminuojančiais veiksmais Telia taikomos didmeninės ir mažmeninės plačiajuosčio interneto prieigos paslaugų kainodaros sąlygose, Telia taikoma grobuoniška kainodara.

Įsakymo projektu RRT siekia nustatyti Telia papildomus įsipareigojimus, nediskriminavimo įpareigojimas papildytas *ex ante* kainų spaudimo testu, kurį didelę įtaką turintis ūkio subjektas (šiuo atveju Telia) prieš keisdamas didmenines plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų ir (ar) mažmenines interneto prieigos paslaugų kainas, privalės atlikti, kad įsitikintų, ar jo taikomos kainos nebus diskriminacinės, taip pat privalės pateikti RRT detalesnę informaciją apie mažmenines interneto prieigos paslaugas, RRT prašymu.

Telecentras vertina, kad RRT imasi papildomų priemonių dėl esamų problemų didmeninės ir mažmeninės plačiajuosčio interneto prieigos paslaugų rinkoje sprendimo. Tačiau, Telecentro nuomone, Įsakymo projekte nustatytas kainų spaudimo testas *ex ante*, taip kaip jo turinys ir atlikimo bei kontrolės tvarka, apibrėžti Įsakymo projekte, nėra pakankamas esančiai problematikai dėl Telia galimai diskriminacinio elgesio eliminavimo ir veiksmingos ir efektyvios Telia taikomos kainodaros kontrolės.

Dėl įpareigojimo teikti didmenines prieigos paslaugas ne didesnėmis nei sąnaudų kainomis ir skirtumo tarp mažmeninių ir didmeninių paslaugų kainos nustatymo

Įsakymo projekte nustatytas *ex ante* kainų spaudimo testas (Įsakymo projekto 4.2.2 punkte pateikta lentelė), Telecentro nuomone, neeliminuoja galimybės Telia taikyti kryžminio subsidijavimo reguliuojamojoje didmeninės prieigos rinkoje.

RRT įsakymo 3.4.2 punkte nurodyta, kad Telia privalo teikti didmeninės-prieigos paslaugas tokiomis kainomis, kurios nebūtų didesnės nei šios paslaugas sąnaudos. RRT paaikškino, kad toks įpareigojimas reiškia, kad Teliai yra nustatytos didmeninės prieigos paslaugos kainos lubos (angl. „price ceilings“) ir toks įpareigojimas leidžia Telia teikti paslaugas kainomis mažesnėmis nei buvo patirtos sąnaudos. Įsakymo projekto 4.3.2 punkte numatytas analogiškas reikalavimas.

Telia veikia ne tik didmeninėje plačiajuosčio interneto prieigos rinkoje, kurioje jai yra nustatyti įpareigojimai, bet ir mažmeninėje interneto prieigos rinkoje, kurioje šiuo metu nėra taikomi *ex ante* įpareigojimai. (t. y. Telia nėra pripažinta turinčia didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, jai nėra nustatyta specialių paslaugų teikimo įpareigojimų ir pan.). Kaip matyti iš Telia metinių ataskaitų – didmeninė plačiajuosčio ryšio paslauga jau daugelį metų yra nuostolinga. Galima daryti prielaidą, jog Telia, laikydamosi jai nustatytų nediskriminavimo įpareigojimų, ir sau šią paslaugą teikia žemiau sąnaudų, tokiu būdu galėdama pasiūlyti mažą interneto mažmeninę kainą vartotojams, t.y. galimai vykdo kainų spaudimą ir, tikėtina, vykdo kryžminį subsidijavimą iš nereguliuojamos veiklos, kuri sudaro didžiąją Telia pelno dalį.

Be to, Telia nuolat taiko tam tikras nuolaidas didmeninei prieigos paslaugai pirkti. Šios nuolaidos taikomos įvairiu mastu per labai trumpą laikotarpį, todėl Telecentrui, kaip ir kitiems operatoriams, labai sunku planuoti savo verslą ir kainos dydžius mažmeninėje rinkoje. Taip pat pastebėta, kad nuolaidos didmeninėje rinkoje niekaip nesusijusios (nekoreliuoja) su mažmeninės rinkos kainomis (kas esant sąžiningam sąnaudų apskaitos vedimui, turėtų tiesiogiai atsispindėti galutinėje kainoje mažmeninėje rinkoje), todėl Telecentro vertinimu, šios aplinkybės tik dar kartą patvirtina, kad galimas kryžminis subsidijavimas.

Taigi, įpareigojimas dėl kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos turi būti įgyvendinamas taip, kad Telia nei sau, nei kitiems operatoriams negalėtų teikti didmeninės centrinės prieigos žemiau šiai paslaugai patirtų sąnaudų, todėl siūlytina keisti Įsakymo projekto 4.3.2 punktą.

Teliai taikomas nediskriminavimo, skaidrumo, kainų kontrolės įpareigojimas susijęs ne tik su aukščiau nurodytu sąnaudų apskaitos pakeitimo būtinumu, bet ir su papildomai įpareigojimais dėl kainos skirtumo tarp mažmeninių ir didmeninių paslaugų kainų nustatymu.

RRT yra nurodžiusi, kad tikrindama, ar Telia vykdo jai nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą, vertinimą atlieka tik reguliuojamų didmeninių paslaugų apimtyje, t.y. RRT lygina tik reguliuojamų didmeninių paslaugų kainas su atitinkama mažmeninių paslaugų vienos linijos pajamomis.

Telecentrui nėra aišku, ar pagal Įsakymo projekte esantį *ex ante* kainų spaudimo testą, bus vertinamos tik reguliuojamų didmeninių paslaugų kainos su atitinkama mažmeninių paslaugų vienos linijos pajamomis, ar RRT vykdys visų sudėtinių mažmeninės rinkos kainos patikrinimą.

Tuo atveju, jei bus apsiribota tik konkrečios reguliuojamos rinkos didmeninių paslaugų kainų su atitinkamų mažmeninių paslaugų vienos linijos pajamomis vertinimu, t.y. bus tikrinama tik ta mažmeninės paslaugos kainos dalis, kuri susijusi tik su didmenine centrinės prieigos ADSL paslauga, Įsakymo projektu nustatytas *ex ante* kainų spaudimo testas neišspręs aukščiau nurodytų problemų dėl galimo kryžminio subsidijavimo.

Be to, iš Įsakymo projekto nėra aišku, koks kainos skirtumas tarp Telia mažmeninės interneto prieigos paslaugos, kainos ir visų didmeninių paslaugų, sąnaudų sumos, yra laikytinas tinkamas, kad kiti potencialūs Telia konkurentai galėtų veikti pelningai.

Telecentras ir kiti Telia konkurentai ne kartą RRT nurodė, kad kainos tarp mažmeninės ir didmeninės prieigos skirtumas yra toks, kad kiti operatoriai negali konkuruoti, nes kainos skirtumo nepakanka einamosioms sąnaudoms padengti ir papildomai maržai uždirbti.

Įsakymo projekto 4.2.2 punkto esančioje kainų spaudimo lentelės 12 stulpelyje yra reikalavimas tik pateikti kainos skirtumą, tačiau nėra jokių kriterijų ar vardiklių, pagal kuriuos būtų sprendžiama, ar toks kainų skirtumas yra pakankamas ir nediskriminacinis.

Dėl ex ante kainų spaudimo testo metodologijos trūkumo

Įsakymo projekto 4.2.2 punkte yra nurodyta tik pati *ex ante* kainų spaudimo testo lentelė, nepateikiant jokių papildomų išaiškinimų, kaip tokia lentelė turi būti pildoma ir kaip joje esančios kainos, sąnaudos ir kiti rodikliai turi būti apskaičiuojami ir kaip pagrindžiami. Taigi, nors Įsakymo projektas nustato formaliai *ex ante* kainų patikrinimo procedūrą, tačiau nėra aiški ir nėra aprašyta *ex-ante* kainų spaudimo testo atlikimo metodika.

Vertinant kitų šalių vykdomą kainų spaudimo testo kontrolę pastebėtina, kad dalis atsakingų institucijų, turi pasirengusios konkrečias metodologijas, pagal kurias yra rengiami tokie testai ir vykdomas jų tikrinimas, kaip pvz.: Liuksemburgo elektroninių ryšių sektoriaus reguliatorius yra patvirtinęs konkrečią metodologiją: <https://assets.ilr.lu/telecom/Documents/ILRLU-1461723625-653.pdf>.

Dėl ex ante kainų spaudimo testo kontrolės vykdymo

Įsakymo projekto 4.2.2. punkte nurodyta, kad „*Ūkio subjektas Telia: prieš patvirtindamas naujas ar keisdamas galiojančias didmeninės centrinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (ar) mažmeninių interneto prieigos paslaugų kainas, atlikti žemiau esančioje lentelėje nurodytą ex-ante kainų spaudimo testą. Tarnybai pareikalavus, ūkio subjektas Telia privalo pateikti Tarnybai užpildytą žemiau esančią lentelę: <...>*“.

Aukščiau nurodytu punktu yra nustatomos kelios taisyklės: a) kad Telia turi savarankiškai atlikti išankstinį kainų spaudimo testą prieš patvirtindama ar keisdama galiojančias didmeninės prieigos ir (ar) mažmeninės interneto prieigos kainas; b) Tarnyba gali (bet neprivalo) pareikalauti, kad Telia pateiktų informaciją apie atliktą kainų spaudimo testą.

Toks reguliavimas neišsprendžia aukščiau šiame rašte nurodytų problemų, nes:

- 1) *Telia pati savarankiškai be išankstinio RRT vertinimo gali keisti galiojančias kainas arba patvirtinti naujas. Ex ante* kainų spaudimo testo atlikimas Telia bendrovės viduje, jo kiekvieną kartą nevertinant ir nenumačius patvirtinimo/suderinimo procedūros, nesukuria pageidaujamos keičiamų ar naujai tvirtinamų kainų kontrolės. Įsakymo projekte taip pat nėra nurodyta, prieš kiek laiko tokį kainos spaudimo testą turi atlikti Telia prieš pradėdama tokias kainas taikyti rinkoje;
- 2) *Telia nėra nustatytas išankstinis kainų keitimo ar naujų kainų įvedimo patikrinimo mechanizmas.* Pagal Įsakymo projektą RRT gali, bet neprivalo pareikalauti pateikti Telia Įsakymo projekto 4.2.2 papunktyje nurodytoje lentelėje pateiktą informaciją. Toks reguliavimas neužtikrina tinkamos kainos keitimo ar patvirtinimo kontrolės, nes RRT nevykdys nuolatinės priežiūros, o praktikoje nėra aišku, ar RRT naudosis šia savo teise - reikalauti visų su kainos pasikeitimu ar naujų kainų tvirtinimu susijusios informacijos, o jei naudosis - koku dažnumu, už kokį laikotarpį ir kokia apimtimi;
- 3) *Įsakymo projekte taip pat nėra numatyta, kokių veiksmų gali imtis RRT* nustačiusi, kad Telia pateiktas kainų spaudimo testas ar kita susijusi informacija patvirtina, kad yra taikomos diskriminacinės kainos, t.y. Telecentro manymu, Įsakymo projekte turi būti numatytos kokių veiksmų gali imtis RRT, nustačiusi pažeidimus.

Dėl siūlomų pakeitimų/papildymų

Atsižvelgdami į aukščiau šioje rašto dalyje nurodytas pastabas, siūlome Įsakymo projektą koreguoti/papildyti, nustatant žemiau nurodytas taisykles:

1. *Dėl ex ante kainų spaudimo testo*

- Įsakymo projektą koreguoti taip, kad Telia prieš patvirtindama naujas ar keisdama galiojančias didmeninės centrinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (ar) mažmeninių interneto prieigos paslaugų kainas, privalo atlikti *ex-ante* kainų spaudimo testą ir jo rezultatus bei visą susijusią informaciją iš anksto pateikti RRT tvirtinimui/suderinimui. Siūlytina numatyti terminą, prieš kiek laiko iki planuojamo kainų įvedimo tokie veiksmai turi būti atlikti;
- numatyti, kad RRT, gavusi Telia kainų spaudimo testo rezultatus bei visą susijusią informaciją, atlieka kainų keitimo ir (ar) naujų kainų patvirtinimo, įskaitant kainų spaudimo testo, patikrinimą ir priima sprendimą patvirtinti ar atmesti siūlomas kainas. Siūlytina Įsakymo projekte numatyti terminą, per kurį RRT turi priimti sprendimą;
- numatyti, kad RRT, įgyvendinančiai savo kompetenciją vykdyti *ex ante* kainų kontrolę, turi būti numatyti įgaliojimai reikalauti keisti kainas, neleisti patvirtinti/pakeisti galiojančias kainas;
- numatyti, kad atlikus kainų spaudimo testą, būtų užtikrintas skirtumas (nustatant konkrečiu dydžiu, rodikliais, kriterijais) tarp Telia mažmeninės interneto prieigos paslaugos kainos ir visų sąnaudų sumos, kad kiti potencialūs Telia konkurentai galėtų veikti pelningai;
- numatyti konkrečią *ex ante* kainų spaudimo testo atlikimo ir vertinimo metodologiją.

2. *Dėl kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimo*

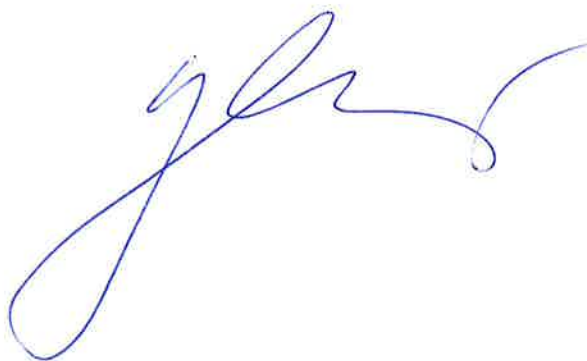
- pakeisti Įsakymo projekto 4.3.2 punktą, numatant, kad Telia privalo teikti didmeninę centrinę prieigą (ir susijusias priemones) tokiomis kainomis, kurios būtų pagrįstos sąnaudomis paskaičiuotomis pagal SAT nustatytą tvarką ir sąlygas. Šis įpareigojimas turi būti įgyvendinamas taip, kad Telia nei sau, nei kitiems operatoriams negalėtų teikti didmeninės centrinės prieigos žemiau šiai paslaugai patirtų sąnaudų.

Visų aukščiau nurodytų kainų vertinimo mechanizmų įvedimas sąlygotų aiškesnę ir efektyvesnę Telia taikomos kainodaros kontrolę.

Atsižvelgdami į aukščiau nurodytas aplinkybes, prašome RRT įvertinti Telecentro pateiktas pastabas ir pasiūlymus ir atitinkamai papildyti ir pakoreguoti Įsakymo projektą.

Pagarbiai

Generalinis direktorius

Remigijus Šeris